

ČINNOSŤ NA PODPORU DOSAHOVANIA ŠKOLSKEJ SPÔSOBILOSTI

Sprievodný materiál k podpornému opatreniu

Financované
Európskou úniou
NextGenerationEU

PLÁN [OBNOVY]

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

 NIVAM

NÁRODNÝ INŠTITÚT VZDELÁVANIA A MLÁDEŽE

ČINNOSŤ NA PODPORU DOSAHOVANIA ŠKOLSKEJ SPÔSOBILOSTI

Sprievodný materiál k podpornému opatreniu

PLÁN [OBNOVY]

**Vydané Národným inštitútom vzdelávania a mládeže v rámci realizácie Plánu obnovy
a odolnosti, ktorý je financovaný Európskou úniou – NextGenerationEU.**

2023

Činnosť na podporu dosahovania školskej spôsobilosti: sprievodný materiál k podpornému opatreniu

Kolektív autorov:

Mgr. Miroslava Višňovská, PhD., doc. PaedDr. Milena Lipnická, PhD., PaedDr. Mária Králiková, PhD., Ivana Drangová, PhD., PaedDr. Barbora Čaplová, Mgr. Iris Domancová, PhD., Mgr. Zuzana Mravcová, Mgr. Katarína Reinoldová, doc. PaedDr. Terézia Harčaríková, PhD., Mgr. Zuzana Ivanová, PhD., Mgr. Kristína Tkáčová, PhD., Mgr. Lenka Nadányi, doc. PaedDr. Jana Lopúchová, PhD., doc. PaedDr. Rastislav Rosinský, PhD.

Spolupracovali:

Mgr. et Mgr. Mária Anyalaiiová, PhD., Mgr. Júlia Čurillová, PaedDr. Vladimíra Ďurčová, doc. PhDr. Marian Groma, PhD., Mgr. Marek Hlina, PaedDr. Lucia Košťálová, Mgr. Janka Kšiňanová, PhD., Mgr. Martina Kukumbergová, PaedDr. Šarlota Múdra, Mgr.art Viera Orogváni, Mgr. Mária Paľová, PhD., PaedDr. Jana Partiková, Mgr. Janka Pilková, PaedDr. Dorota Smetanová, PhD., PaedDr. Valéria Stašiaková, PhD., prof. PaedDr. Darina Tarcsiová, PhD.

Hlavná koordinačná skupina:

Mgr. Matúš Bañas, prof. PhDr. Eva Gajdošová, PhD., Mgr. Eva Horníková, Mgr. Júlia Choleva, PhD., Mgr. Mária Chorváthová, PaedDr. Jana Kandríková, Lucia Komorníková, PhDr. Alena Kopányiová, PhD., Mgr. Jana Kožárová, PhD., Mgr. Hana Laciková, PhD., PhDr. Oľga Okálová, PhD., Mgr. Eva Polgáryová, JUDr. Zuzana Stavrovská, PhD., Michaela Stehlíková, DiS., PhDr. Mgr. Ľubomír Tichý, prof. PaedDr. Alica Vančová, CSc.

Jazyková úprava: Mgr. Zlata Ilievová

Vydanie: prvé

Rok vydania: 2023

OBSAH

ÚVOD	4
1 Činnosť na podporu dosahovania školskej spôsobilosti	5
1.1 Vymedzenie základných pojmov	5
1.2 Cieľová skupina podporného opatrenia	6
1.3 Personálne zabezpečenie podporného opatrenia	6
1.4 Zameranie podporného opatrenia	7
1.5 Realizácia podporného opatrenia	8
1.5.1 Formy realizácie podporného opatrenia.....	8
1.5.2 Základné didaktické podmienky na realizáciu podporného opatrenia	9
2. Zameranie činností na podporu dosahovania školskej spôsobilosti	11
2.1 Rozvíjanie spôsobilostí dieťaťa pre učenie sa čítať a písať	11
2.1.1 Fonemické uvedomovanie	11
2.1.2 Gramatická správnosť vyjadrovania sa.....	12
2.1.3 Porozumenie významov	14
2.1.4 Predpoklady na čítanie a písanie.....	16
2.2 Rozvíjanie spôsobilostí dieťaťa pre učenie sa počítat'	21
2.3 Rozvíjanie sociálnych zručností a emocionality	25
Literatúra	30

ÚVOD

Sprievodný materiál k podpornému opatreniu *Činnosť na podporu dosahovania školskej spôsobilosti* obsahuje **námety na výchovno-vzdelávacie činnosti** zamerané na dosahovanie školskej spôsobilosti. Činnosti sa zameriavajú na podporu pre deti plniace povinné predprimárne vzdelávanie alebo pokračujúce v plnení povinného predprimárneho vzdelávania v materskej škole, v materskej škole pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami alebo umiestnené v liečebno-výchovnom sanatóriu, ktoré majú zároveň na základe vyjadrenia zariadenia poradenstva a prevencie odporúčanie na poskytnutie podporného opatrenia. Spracované sú ako širšie koncipované oblasti podnecovania spôsobilostí s ukázkami formulovania úloh, ktoré iniciujú aktívne učenie sa dieťaťa prevažne prostredníctvom **hry v príprave na čítanie, písanie, počítanie a aj na ľahšiu adaptáciu** a plnenie povinností v 1. ročníku základnej školy. Základnými podmienkami realizácie výchovno-vzdelávacích činností sú bezpečné a gramotne podnetné prostredie, časté kladenie otázok na podporu uplatňovania myšlienkových operácií, vedenie dieťaťa k sebahodnoteniu, k sociálne primeranej komunikácii a spolupráci s dôrazom na prosociálne správanie.

O výbere konkrétnych výchovno-vzdelávacích činností pre dieťa rozhoduje pedagogický zamestnanec¹, ktorý zodpovedá za dosahovanie školskej spôsobilosti dieťaťom. Zohľadňuje pritom diagnostikované výchovno-vzdelávacie potreby dieťaťa aj aktuálne podmienky výchovno-vzdelávacej činnosti. Na základe vlastného didaktického myslenia sa rozhoduje, ktoré výchovno-vzdelávacie činnosti môžu byť v rozvoji spôsobilostí dieťaťa efektívne. Dôležitým aspektom je otvorenosť a prijatie dieťaťa a profesionálne schopnosti zamestnancov školy reagovať na rozmanité potreby detí a využívať efektívne nástroje podpory, ktoré sú dostupné.

Činnosti na podporu dosahovania školskej spôsobilosti nadväzujú na publikácie *Povinné predprimárne vzdelávanie: sprievodca cieľmi a obsahom* (Pupala a Vančíková 2021) a *Dieťa s rizikovým vývinom: možnosti kompenzačnej podpory v predškolskom vzdelávaní* (Vančíková et al. 2022) vydané Štátnym pedagogickým ústavom. Všetky materiály môžu slúžiť ako metodická pomôcka aj v individuálnom vzdelávaní dieťaťa².

---

¹ V texte je používané generické maskulínium, t. j. označenie osôb v zástupnom mužskom rode. Výrazy nie sú prechýľované do ženského rodu, aby nedošlo k zníženiu zrozumiteľnosti textu.

² podľa § 28b školského zákona.

1 Činnosť na podporu dosahovania školskej spôsobilosti

1.1 Vymedzenie základných pojmov

Školská spôsobilosť je „súhrn psychických, fyzických a sociálnych schopností, ktorý dieťaťu umožňuje stať sa žiakom a je predpokladom absolvovania výchovno-vzdelávacieho programu základnej školy³. „Dieťa, ktoré absolvuje materskú školu, disponuje štandardnými charakteristikami školskej spôsobilosti konkretizovanými vo vzdelávacích štandardoch⁴. Školská spôsobilosť tak zahŕňa školskú zrelosť a školskú pripravenosť dieťaťa.

Školská zrelosť súvisí s vývinovými zmenami okolo šiesteho roku života dieťaťa vplyvom zrenia centrálného nervového systému, rastu a zdravotného stavu, ktoré tvoria predpoklady na zvládanie požiadaviek v základnej škole. Posudzované sú psychické, fyzické a sociálne schopnosti, ktoré tvoria základ pre spoluprácu, učenie sa, zdravie a spokojnosť dieťaťa vo výchovno-vzdelávacej činnosti. Posudzovanie školskej zrelosti spadá do kompetencií odborníkov v oblasti psychológie, medicíny, príp. logopédie.

Školská pripravenosť vyjadruje úroveň dosiahnutia výkonových štandardov programu, podľa ktorého sa uskutočňovalo predprimárne vzdelávanie dieťaťa. Posudzujú sa predovšetkým spôsobilosti dieťaťa, ktoré tvoria predpoklady na absolvovanie výchovno-vzdelávacieho programu základnej školy. Posudzovanie školskej pripravenosti je záležitosťou odborníkov v pedagogike a psychológii, ktorí pracujú s dieťaťom. Obidve zložky sú neoddeliteľné, posudzujú sa paralelne, aby vznikol komplexný obraz školskej spôsobilosti dieťaťa.

Odstraňovanie deficitov v rozvoji kľúčových kompetencií dieťaťa znamená, že ak sa ukáže, že „dieťa, pre ktoré je plnenie predprimárneho vzdelávania v materskej škole povinné, nedosiahne školskú spôsobilosť a pokračuje v plnení povinného predprimárneho vzdelávania, jeho vzdelávanie sa sústreďuje na odstránenie deficitov v rozvoji kľúčových kompetencií nevyhnutných na zvládnutie primárneho vzdelávania v základnej škole⁵.

Špeciálna výchovno-vzdelávacia potreba je požiadavka určená diagnostikou v zariadeniach poradenstva a prevencie na poskytnutie podporného opatrenia vo výchove a vzdelávaní (ďalej len „podporné opatrenie“):

- dieťaťu podľa § 2 písmen j) až p) školského zákona a
- dieťaťu, ktorého zdravotný stav, sociálne podmienky, jazykové schopnosti, nadanie, správanie, kognitívne schopnosti, motivácia, emocionalita, tvorivosť alebo zručnosti vyžadujú poskytnutie podporného opatrenia⁶.

³ § 2 písm. b) zákona 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „školský zákon“).

⁴ Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách. 2016. s. 7.

⁵ Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách. 2016. s. 7 (ďalej len ako „štátny vzdelávací program“).

⁶ § 2 písm. i) školského zákona

1.2 Cielová skupina podporného opatrenia

Pozornosť sa upriamuje na všetky deti, ktoré potrebujú podporu z hľadiska ich individuálnych charakteristík alebo z hľadiska pôsobenia viacerých nepriaznivých okolností, ako sú napríklad zdravotný stav dieťaťa (chronický, akútne), zložité podmienky ich rodinného života (nefunkčné rodinné väzby, nedostatok bezpečia a lásky), socioekonomická situácia rodiny (chudoba, vylúčenosť komunit) a iné faktory.

Poskytuje sa deťom podľa § 2 písm. j) až o) školského zákona a deťom, ktorých zdravotný stav, sociálne podmienky, jazykové schopnosti, nadanie, správanie, kognitívne schopnosti, motivácia, emocionalita, tvorivosť alebo zručnosti vyžadujú poskytnutie podporného opatrenia určeného diagnostikou v zariadeniach poradenstva a prevencie⁷ a súčasne sú to deti, ktoré:

- **plnia povinné predprimárne vzdelávanie** – činnosti na podporu dosahovania školskej spôsobilosti sa sústreďujú na celostné rozvíjanie osobnosti dieťaťa v oblastiach, ktoré sú odporúčané príslušným zariadením poradenstva a prevencie;
- **pokračujú v plnení povinného predprimárneho vzdelávania** – činnosti na podporu dosahovania školskej spôsobilosti sa sústreďujú a realizujú na vyššej úrovni výkonu so zameraním sa na tie výkonové štandardy štátneho vzdelávacieho programu, v ktorých dieťa nezískalo požadované vedomosti, zručnosti, schopnosti a postoje, alebo nimi disponuje na najnižšej úrovni náročnosti. Nemá význam opakované plnenie vzdelávacích štandardov, ktoré už dieťa predtým dosiahlo.

Dôležité! Pri podpore dieťaťa so zdravotným znevýhodnením sa postupuje v zmysle sprievodného materiálu Intervencie, ak dieťaťu bolo príslušným zariadením poradenstva a prevencie určené podporné opatrenie podľa § 145a ods. 2 písm. c) školského zákona.

1.3 Personálne zabezpečenie podporného opatrenia

Podporné opatrenie zabezpečuje⁸:

- materská škola (ďalej len „MŠ“),
- materská škola pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ďalej len „MŠ ŠVVP“),
- zariadenie poradenstva a prevencie (ďalej len „ZPaP“) alebo
- liečebno-výchovné sanatórium (ďalej len „LVS“).

⁷ Podľa § 2 písm. i) školského zákona

⁸ Podľa § 145a ods. 2 písm. d) školského zákona.

Podporné opatrenie zabezpečuje pedagogický zamestnanec v kategórii **učiteľ** v MŠ, v MŠ ŠVVP, alebo pedagogický zamestnanec v kategórii **vychovávateľ** v MŠ, v MŠ ŠVVP.

Zabezpečenie podporného opatrenia v ZPaP si určí príslušné ZPaP.

Sprievodný materiál k podpornému opatreniu je určený pre pedagogických zamestnancov MŠ, MŠ ŠVVP a LVS.

Dôležité! Podporu pri dosahovaní školskej spôsobilosti poskytuje podľa podmienok školy/školského zariadenia aj **školský špeciálny pedagóg a odborní zamestnanci** (môžu pritom postupovať v zmysle sprievodného materiálu k podpornému opatreniu Intervencie, ktorý je vypracovaný pre potreby podporného opatrenia podľa § 145a ods. 2 písm. c) školského zákona, ktorým je zabezpečenie činností na rozvoj pohybovej schopnosti, zmyslového vnímania, komunikačnej schopnosti, kognitívnej schopnosti, sociálno-komunikačných zručností, emocionality a sebaobsluhy).

1.4 Zameranie podporného opatrenia

Podporné opatrenie sa zameriava na systematické rozvíjanie spôsobilostí dieťaťa, ktoré majú priamy vplyv na dosiahnutie jeho školskej spôsobilosti.

Činnosti v rámci podporného opatrenia sú spravidla zamerané na:

- **rozvíjanie spôsobilostí dieťaťa pre neskoršie učenie sa čítať a písať** analyticko-syntetickou metódou v 1. ročníku (prípadne v úvodnom alebo prípravnom ročníku) základnej školy/základnej školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením za súčasnej podpory predčitateľskej gramotosti a záujmov dieťaťa;
- **rozvíjanie spôsobilostí dieťaťa pre neskoršie učenie sa počítat'** v 1. ročníku (prípadne v úvodnom alebo prípravnom ročníku) základnej školy/základnej školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením za súčasnej podpory matematického myslenia dieťaťa pri riešení situácií z bežného života;
- **rozvíjanie sociálnych zručností a emocionality** pre adaptáciu a plnenie školských povinností v 1. ročníku (prípadne v úvodnom alebo prípravnom ročníku) základnej školy/základnej školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením za súčasnej podpory prosociálneho správania⁹.

⁹ Okrem podnecovania gramotnosti je neoddeliteľnou súčasťou pedagogického pôsobenia rozvíjanie tzv. exekutívnych funkcií. Schopnosť mozgu uchovávať a spracúvať informácie, sústredene myslieť, filtrovať rušivé vplyvy a prepínať z jednej úlohy na druhú sa dá prirovnať k vysokovýkonnému systému kontroly leteckej prevádzky, určenému na riadenie desiatok lietadiel odlietajúcich a pristávajúcich na viacerých letových dráhach súčasne. Vedci tieto schopnosti nazývajú exekutívnymi funkciami a sebareguláciou. Deti sa s týmito schopnosťami nerodia, no každé dieťa má vrozený potenciál postupne si ich osvojiť. Exekutívne funkcie deťom pomáhajú zapamätať si inštrukcie a postupovať podľa nich, filtrovať rušivé vplyvy, kontrolovať neprimerané reakcie, prispôbovať sa meniacim sa pravidlám, vytrvať v hľadaní riešení na rôzne problémy, plánovať a zvládať dlhodobé úlohy, spolupracovať v tíme. Deťom umožňujú rozvíjať si rozhodovanie, cieľavedomosť, kritické myslenie, adaptabilitu či schopnosť vnímať vlastné i cudzie emócie. Celá škála týchto funkcií a schopností sa ďalej rozširuje a rozvíja počas obdobia dospievania až do skorej dospelosti. Centrum pre vývoj dieťaťa Harvardskej univerzity. 2022.

1.5 Realizácia podporného opatrenia

Činnosť v rámci podporného opatrenia:

- vždy vychádza z výsledkov a odporúčaní odborného diagnostikovania dieťaťa;
- sa realizuje v rámci školského vzdelávacieho programu, podľa ktorého sa uskutočňuje predprimárne vzdelávanie dieťaťa;
- je zahrnutá do individuálneho vzdelávacieho programu dieťaťa, ak to odporučí príslušné zariadenie poradenstva a prevencie;
- uskutočňuje sa v rámci všetkých foriem denných činností počas pobytu dieťaťa v MŠ, MŠ ŠVVP alebo v LVS v najlepšom záujme dieťaťa a s ohľadom na aktuálne podmienky výchovno-vzdelávacej činnosti v škole alebo výchovnej činnosti školského zariadenia;
- prebieha v aktívnej spolupráci so školským špeciálnym pedagógom, odbornými zamestnancami a so zákonnými zástupcami dieťaťa¹⁰, ktorá má formu:
  - priebežného krátkoformovacieho informovania sa o pokrokoch a potrebách dieťaťa,
  - konzultácií v čase konzultačných hodín, v dohodnutom termíne či bezodkladne,
  - priebežného diagnostikovania dieťaťa (na základe ktorého sa plánuje ďalšie pedagogické pôsobenie a aktualizuje sa individuálny vzdelávací program dieťaťa, ak sa dieťa podľa neho vzdeláva).

1.5.1 Formy realizácie podporného opatrenia

O začleňovaní výchovno-vzdelávacích činností na podporu dosahovania školskej spôsobilosti rozhodujú pedagogickí zamestnanci. Dôležité je, aby pritom uplatňovali **diferencovaný a individuálny prístup** podľa výchovno-vzdelávacích potrieb dieťaťa. Pedagogickí zamestnanci plánovite pripravujú podnecovanie rozvíjania úrovne vedomostí, zručností, schopností, postojov u dieťaťa premyslenými spôsobmi a postupmi pre:

- **skupinové formy** práce s deťmi (napr. s porovnateľnou úrovňou spôsobilostí detí, s porovnateľnou úrovňou náročnosti úloh, s rôznou úrovňou spôsobilostí a s rôznou náročnosťou úloh, podľa uplatňovaných metód pri učení sa detí a i.),
- **individuálne formy** pre samostatnú činnosť dieťaťa alebo individuálnu pedagogickú prácu s dieťaťom.

---

¹⁰ Bližšie informácie k spolupráci s rodinou dieťaťa sú dostupné v publikácii *Dieťa s rizikovým vývinom: možnosti kompenzačnej podpory v predškolskom vzdelávaní*, s. 39 – 50.

Dôležité! Špeciálnopedagogické činnosti poskytuje školský špeciálny pedagóg a odborní zamestnanci školy alebo príslušného školského zariadenia. Školský špeciálny pedagóg a odborní zamestnanci realizujú skupinové a individuálne formy práce v zmysle sprievodného materiálu Intervencie.

1.5.2 Základné didaktické podmienky na realizáciu podporného opatrenia

Výskum ukazuje, že deti získavajú viac zručností z programov založených na hre ako z tých, ktoré prebiehajú školským spôsobom vyučovania¹¹. Činnosti na podporu dosahovania školskej spôsobilosti nemožno realizovať postupmi drilu, nekoncepčného tréningu ani metódami a postupmi školského vyučovania čítania, písania a počítania. Naopak, majú mať charakteristiky hrania sa, ktorými sú:

Dobrovoľnosť	dieťa si činnosť slobodne vyberie a rozvíja ju s pocitom bezpečia
Sebavyjadrovanie	dieťa v činnosti uplatňuje vlastné schopnosti a skúsenosti
Samoučelnosť	dieťa viac baví, uspokojuje priebeh činnosti ako jej výsledok
Spokojnosť	dieťa v činnosti prejavuje radosť, zvedavosť a zotrvá v jej priebehu
Zmyslupnosť	dieťa rozumie jej obsahu, rešpektuje, vytvára aj dohoduje pravidlá
Tvorivosť	dieťa imituje i experimentuje, odhaľuje súvislosti, rieši a mení úlohy

Základné podmienky realizovania výchovno-vzdelávacích činností sú:

- **bezpečné a gramotne podnetné prostredie**, aby dieťa malo:
  - časté príležitosti na komunikáciu,
  - časté príležitosti na rozprávanie sa o významoch čítaných textov,
  - každodenné aktivity rozvíjajúce hovorenú aj písanú reč s vytvorenými podmienkami na tvorivé hry,
  - možnosti poznávať používanie čítania, písania a počítania v bežných životných situáciách;
- **bežné predmety a životné situácie**, aby sa dieťa učilo v zmysluplných kontextoch, poznávalo možnosti variabilného používania a pretvárania vecí, najmä prírodných a odpadových materiálov aj to, že hry a činnosti majú byť šetrné k životnému prostrediu a nemá sa nimi zbytočne produkovať odpad;
- **práca s otázkami**, ktoré vedú dieťa v uplatňovaní myšlienkových operácií¹²

¹¹ Séria krátkych zhrnutí základných poznatkov vyplývajúcich z najnovších vedeckých publikácií a prezentácií Centra pre vývoj dieťaťa Harvardskej univerzity (Center on the Developing Child):

<https://developingchild.harvard.edu/translationcategory/sk/>

¹² LIPNICKÁ, M., 2021. Metodické námety na rozvoj reči detí predškolského veku.

Zvedavé otázky	Čo (kto) je to?	Prečo?	Kde? Ako?
Rozhodujúce otázky	Chceš... alebo...?	Budeš... alebo...?	Pôjdeš... alebo...?
Porovnávacie otázky	Je to... alebo...?	Má... alebo...?	Robí... alebo...?
Uvažujúce otázky	Čo by bolo keby?	Čo ďalej?	Ako inak?
Navrhujúce otázky	Čo urobíme?	Ako sa zahráme?	Kam pôjdeme?
Hodnotiace otázky	Čo sa ti páči?	Ako sa cíti(š)?	Ako hodnotíš?
Výchovné otázky	Čo môžeme vziať (urobiť) bez dovolenia?	Ako sa treba správať...? Ako treba pomáhať...?	Ako sa to dá povedať (urobiť) inak?

- **vedenie v sebahodnotení**, aby dieťa s pomocou pedagogického zamestnanca
  - komunikovalo hodnotiace úsudky o priebehu a výsledkoch svojich činností,
  - uvažovalo o sebe vo vzťahu k tomu, čo vie, dokáže, čo a ako je schopné urobiť alebo prejsť,
  - hodnotilo, ako si vysvetľuje svoje úspechy alebo chyby, čo by potrebovalo zmeniť, čo by chcelo ešte robiť, čo sa chce dozvedieť, aké má túžby atď., v súvislosti s tým, čo práve robí alebo robilo;
- **vedenie v sociálne primeranej komunikácii a spolupráci**, aby dieťa s pomocou pedagogického zamestnanca
  - komunikovalo zdvorilo a primerane sebavedome,
  - ohľaduplne sa presadzovalo v činnostiach,
  - rešpektovalo dohodnuté pravidlá spolupráce a správania,
  - zameralo svoje vôľové úsilie na aktívne počúvanie, plnenie úloh a dokončenie činností.

Vedeli ste, že...?

Výskum ukazuje, že načúvanie deťom vytvára v materskej škole vzdelávacie prostredie, ktoré lepšie podporuje rozvíjanie spôsobilostí a celkovej pohody dieťaťa a zlepšuje nástup dieťaťa do školy. Takmer všetky deti v medzinárodnej štúdii¹³ (viac ako 99 %) uviedli, čo sa im páči v ich materskej škole (centre alebo škole). Menej ako jedno percento detí (0,3 %) odpovedalo, že by boli najradšej doma. Túto prevažne pozitívnu perspektívu medzi deťmi možno zachovať, ak ich vzdelávacie prostredie bude naďalej napĺňať ich výchovno-vzdelávacie potreby a uspokojovať ich záujmy.

¹³ OECD. Early Learning and Child Well-being. 2022.

Ako pomôcka pre pedagogických zamestnancov, ktorí realizujú podporné opatrenie u detí, sa odporúča publikácia ***Dieťa s rizikovým vývinom: možnosti kompenzačnej podpory v predškolskom vzdelávaní***¹⁴ a ďalej uvedené **námety na výchovno-vzdelávacie činnosti** určené hlavne pre deti pokračujúce v povinnom predprimárnom vzdelávaní.

2. Zameranie činností na podporu dosahovania školskej spôsobilosti

Námety na činnosti sú prezentované ako širšie koncipované oblasti podnecovania spôsobilostí s ukázkami formulovania úloh, ktoré iniciujú aktívne učenie sa detí. Ich spracovanie je pre pedagogickú prax **orientačné. Nemajú charakter gradácie činností** ani ambíciu ponúkať komplexný programový dokument. Odporúča sa **výber činností podľa potrieb dieťaťa**, ich systematické zaradovanie do výchovno-vzdelávacej činnosti, ako aj využívanie mnohých dostupných metodík a programov so zameraním na podporu dosahovania školskej spôsobilosti¹⁵ a ich efektívne zaradenie do bežnej výchovno-vzdelávacej činnosti diferencovaným prístupom.

2.1 Rozvíjanie spôsobilostí dieťaťa pre učenie sa čítať a písať

2.1.1 Fonemické uvedomovanie

Sluchové rozlišovanie slabík a hlások v najviac trojslabičných slovách:

- rozkladanie (analýza) slov na slabiky (*napr. ža-ba, la-ba, ko-za, no-ha, ko-le-no a iné.*);
- skladanie (syntéza) slov zo slabík (*napr. ža-ba (žaba), ko-le-no (koleno) ap.*);
- určovanie začiatkových slabík (*napr. ža-ba, la-ba, va-ňa, ko-za, no-ha, ko-le-no a iné.*);
- určovanie koncových slabík (*napr. ža-ba, la-ba, va-ňa, ko-za, no-ha, ko-le-no a iné.*);
- určovanie začiatkových hlások (*napr. va-ňa, ko-za, no-ha, voda, pôda, múka, pa-pu-če a iné.*).

Sluchové rozlišovanie slov v spojeniach a vetách:

- určovaním zvukovo podobných slov (*napr. dobrý – zlý, strom – dom, prášok – hrášok a iné.*);
- tvorením zvukovo podobných slov (*napr. múka – lúka, strom – dom, prášok – hrášok a iné.*);
- určených slov v rade slov (*napr. cesta: vesta – cesta; kačka: mačka – značka – kačka a iné.*);
- určených slov vo vetách (*napr. žabiatko: Žabkine dieťatko je žabiatko v žaburine a iné.*);
- s určenou hláskou na začiatku slova (*napr. z: cena, zima, doma, zelenina, zemina a iné.*);
- určovaním počtu slov v jednoduchých vetách (*napr. Malá ryba pláva. Mamka pečie. ap.*).

¹⁴ VANČÍKOVÁ, K. et al., 2022. Dostupné na internete: <https://www.statpedu.sk/files/sk/svp/zavadzanie-isvp-ms-zs-gym/matrska-skola/spu-dieta-rizikovym-vyvinom-web-final.pdf>

¹⁵ Podľa metodiky D. B. El'konina môžu postupovať pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci s certifikátom.

Ukážky formulovania úloh na rozvíjanie fonematického uvedomovania

- „Nájdeš na obrázkoch dve slová, ktoré sa rýmujú?“ atď.
- „Vymyslíš slovo, ktoré sa začína na...?“ (napr. „ma“) na odlíšenie prvej slabiky slova.
- „V ktorom slove je na začiatku ‚s‘?“ (napr. „p“, „m“) na hlásky na začiatku slova v rade slov.
- „Povedz, prosím, slovo, v ktorom je na začiatku hláska...?“ (napr. „s“) na hovorenie čo najviac slov s ňou.
- „Čo počuješ na začiatku...?“ (napr. cesta – „c“) na odlíšenie samohlásky, napr. Adam – „A“, ulica – „u“.
- „Nájdeš stratené slovo?“ na hovorenie čo najviac slov začínajúcich iba na samohlásky.
- „Čo počujeme na začiatku?“ na odlíšenie spoluhlásky na začiatku slova vo variáciách názvov, napr. zvierat (domácich, lesných, exotických), rastlín, ovocia a zeleniny a iné.
- „Nájdeš obrázok zvieratka alebo veci, ktorého pomenovanie sa začína na hlásku...? (napr. „k“ alebo inú hlásku)
- „Opíšeš jednoducho zviera, ktorého názov sa začína na „s“?“ („p“ alebo inú)

Vedeli ste, že...?

Pri tréningu fonematického uvedomovania podľa D. B. Elkonina sa postupuje podľa náročnosti od slabík k diferenciacii hlások na samohlásky a spoluhlásky, dlhé a krátke samohlásky, neskôr prebieha rozlišovanie mäkkých a tvrdých spoluhlások.

2.1.2 Gramatická správnosť vyjadrovania sa

Používanie podstatných mien:

- v nominatíve odpovedaním na otázky (napr. Kto číta? Čo jazdí po cestách? a iné);
- v nominatíve porovnávaním významov (napr. Keď je jeden/a/o, tak je... (chlapec, dievča...); Keď je ich veľa (viac), tak sú... (chlapci, dievčatá...) atď.);
- v genitíve odpovedaním na otázky (napr. Do čoho môžeme vložiť mincu? Do čoho môžeme uložiť oblečenie? Do čoho nemôžeme rozbiť vajíčko? a iné);
- v datíve, lokáli a inštrumentáli odpovedaním na otázky (napr. Komu nakreslíš obrázok? O kom bola rozprávka? S kým pôjdeš do mesta? V čom rastú kvety? a iné).

Používanie prídavných mien:

- pravidelným stupňovaním (napr. *dlhý, dlhší, najdlhší; ťažký, ťažší, najťažší a iné*);
- opisovaním znakov a vlastností (napr. *Aká je mačka? Aký je sneh? Aké je vajce a iné*);
- porovnávaním znakov a vlastností (napr. *Zajac je rýchly a slimák je... (pomalý) a iné*);
- v správnych tvaroch vo vetách (napr. *Od cudzí ľudí si nevezmem cukríky. (cudzích) ap.*).

Používanie sloviac:

- v nominatívne odpovedaním na otázky (napr. *Čo robí záhradník? – sadi, kope, hrabe, pleje, polieva; Čo robí hasič? – zachraňuje, hasí, pomáha; Čo robí kuchárka? – varí, pečie, mieša, miesi atď.*);
- v nominatívne porovnávaním významov (napr. *Keď chlapec hrá futbal, tak chlapci čo robia? – hrajú, behajú, stoja...; Keď Janka spieva, tak dievčatá čo robia? – spievajú, hrajú sa, pozerajú sa atď.*);
- v minulom, prítomnom a budúcom čase odpovedaním na otázky (napr. *Čo si robil/a včera? Čo robíš dnes? Čo budeš robiť zajtra? Čo robíš ráno? Ako sa budeš hrať popoludní? atď.*).

Používanie prísloviac:

- miesta dopĺňaním do viet (napr. *Pozrieme sa hore a potom naopak kde? – dolu; Otočíme sa vpravo a potom, naopak, kde? – vľavo; Keď je Janko vo vnútri domu, tak Janka je naopak kde? – vonku ap.*);
- času dopĺňaním do viet (napr. *Ráno si umyjem tvár a osprchujem sa kedy? – večer; Dnes pôjdem do škôlky a doma budem kedy? – zajtra; Doobeda desiatujeme a olovrantujeme kedy? – poobede ap.*);
- spôsobu odpovedaním na otázky (napr. *Ako sa máme správať? – pekne, slušne, dobre... atď.*).

Ukážky formulovania úloh na rozvíjanie gramatickej správnosti hovorených prejavov

- *Kladenie zvedavých, ale etických otázok (napr. Kto ti doma číta rozprávky? – mama, otec, sestra, brat ap.)*
na hovorenie podstatných mien v nominatívne jednotného a množného čísla.
- *Pomenuj, prosím, zvieratá (alebo veci, ľudí) na obrázku. Keď je jeden (jedna, jedno), tak je... (napr. had, vták, pes, zajac, ťava, motýl...) Keď je ich veľa (viac), tak sú... (hady, vtáky, psy, zajace, ťavy, motýle... atď.)*
na hovorenie podstatných mien v nominatívne jednotného a množného čísla porovnávaním významov slov vo vetách.

- Kladenie otázok na uvažovanie (napr. Do čoho môžeme rozbiť vajíčka? – do koláča, cestovín, do cesta, misky... Do čoho nemôžeme rozbiť vajíčka? – do topánky, papuče, do vrecka, tašky... atď.)
 na hovorenie podstatných mien v genitíve.
- Kladenie zisťujúcich otázok (napr. Komu nakreslíš obrázok? (mamke, ockovi, bratovi, Jankovi...), O kom bola rozprávka? – o Jankovi, drakovi, princeznej, víle... atď.)
 na hovorenie podstatných mien v datíve, lokáli a inštrumentáli jednotného a množného čísla odpovedaním na otázky.
- Kladenie otázok na opis vonkajších znakov (napr. Aká je mačka? – biela, čierna, strakatá, prítulná, lenivá...; Aký je papier? – biely, hladký, čistý, popísaný, ľahký... atď.)
 na hovorenie prídavných mien opisovaním znakov a vlastností.
- Hovorenie opozitných významov dopĺňaním do viet (napr. Ak je zajac rýchly, tak je slimák aký? – pomalý)
 na hovorenie prídavných mien porovnávaním znakov a vlastností, atď. (Lipnická, 2021).

Vedeli ste, že...?

Aj deti predškolského veku sa učia uplatňovať gramatické pravidlá na základe komunikácie, počúvania a napodobňovania. Nepoznajú gramatické poučky ani jazykové zdôvodnenia, prečo majú spisovne hovoriť. Sú abstraktné, nepochopili by ich. Pravidlá používajú na základe jazykového citu, intuitívne, ako to počujú okolo seba aj ako to samy v danom momente cítia.

2.1.3 Porozumenie významov

Porozumenie významov slov:

- vysvetľovanie významov slov odpovedaním na otázky (napr. Čo je to kniha (čítanie, písanie)? Prečo sú knihy (čítanie, písanie) dôležité? Čo by bolo, keby neboli knihy (čítanie a písanie)? a iné pojmy súvisiace s čítaním a písaním – príbeh, slovo, ilustrácia, nadpis, písmeno, abeceda, časopis ap.);
- určovanie, hovorenie slov podľa stručného opísania významu (napr. Je to žlté, mäkučké mláďatko. (kuriatko); Nemá nohy ani rohy, plazí sa a robí vlny. (had) a iné);
- objasňovanie a porovnávanie významov antoným a homoným (napr. Keď je zajac rýchly, tak, naopak, slimák je aký? (pomalý); Čo nazývame slovom list? (rolka, paličky a iné).

Porozumenie významov viet:

- porovnávanie vhodnosti významov slov pri dokončovaní viet (*napr. Pre autá je dôležitá cesta alebo vesta? Keď prší potrebujeme dážď alebo pršiplášť? Kašu jeme lyžičkou alebo mištičkou? atď.*);
- vysvetľovanie riešení životných situácií odpovedaním na otázky (*Keď sa pokazí zips na bunde, tak... Čo urobíme? Keď stratíme rukavicu, tak...? Keď sme hladní, tak ...? atď.*);
- pýtanie sa a odpovedanie napríklad na hádanky a zvedavé otázky (*napr. Prečo si slimák nosí dom? Prečo si v škôlke prezúvame papučky? Ako môžeme chrániť prírodu? Prečo triedime odpad? a iné*);
- hovorenie postupnosti činností radením určených slov (*napr. postup skladania papiera, postup prípravy jednoduchého jedla, postup kreslenia panáčika, postup zhotovenia snehuliaka a iné*).

Porozumenie významov textov:

- vysvetľovanie doslovného významu počúvaného textu voľne aj odpovedaním na otázky;
- rozprávanie sa o prečítanom texte na základe doslovných významov;
- predvídanie, dovymýšľanie obsahu textu na základe prečítania určitej časti textu, vymyslenie iného záveru príbehu;
- vyjadrenie predstáv v tvorení nových obsahov textu na určitú tému (*napr. Ako si pomáhame. Prečo hovoríme slová prosím a ďakujem. Ako sa dostanú peniaze do peňaženky. a iné*);
- rozprávanie svojho zážitku na základe prečítaného textu;
- rozlišovanie medzi reálnymi a nereálnymi – fantazijnými obsahmi;
- spájanie významov textov so skúsenosťami, zážitkami a názormi dieťaťa;
- aplikovanie informácií z textu v reálnom živote, v určitej situácii známej dieťaťu;
- uvádzanie príkladov zo života podobných tým, ktoré sú súčasťou obsahu textu;
- posúdenie a hodnotenie správnosti/nesprávosti konania postáv, dobra/zla;
- vyjadrenie emócií v súvislosti s prečítaným textom a zdôvodnenie svojich odpovedí na položené otázky.

Ukážky formulovania úloh na rozvíjanie porozumenia významov

- „Ukáž, prosím, na tie obrázky predmetov (osôb, zvierat), ktorých názov si počul v príbehu.“
- „Počas čítania rozprávky (príbehu) doplň vhodné slovo, ktoré vynechám.“
- „Usporiadaj, prosím, popletené obrázky z príbehu (rozprávky) tak, aby na seba nadväzovali od začiatku do konca.“

- „Rozdeľ, prosím, do dvoch skupín postavy z príbehu podľa toho, či pomáhali, alebo ubližovali iným postavám v príbehu.“
- „Opíš, prosím, aká je postava z príbehu, ktorá sa ti páči, a ostatní budú hádať, koho máš na mysli.“ (vzhľad, vlastnosti ap.)
- „Postupuj, prosím, podľa týchto obrázkových pokynov/piktogramov, aby si zhotovil...“
- „Stretol si sa už s niečím podobným v inom príbehu alebo v skutočnosti? Pripomína ti to niečo? Zažil si niečo také?“
- „Porozmýšľaj a povedz, ako to bolo ďalej. Čo sa stalo? Čo asi urobil...?“
- „Aký bol hrdina z tohto príbehu? Čo by si sa ho opýtal, keby si ho stretol?“
- „Myslíš si, že bola hlavná postava z príbehu obľúbenejšia ako ostatné? Prečo?“
- „Máš nejaké otázky k tomu, o čom sme čítali?“

Vedeli ste, že...?

Deti spájajú porozumenie významov s konaním a vlastnou predstavivosťou. Konanie im sprostredkúva zmyslové skúsenosti, ktoré deti približujú k porozumeniu určitých kontextov. Predstavivosť „vypĺňa“ medzery v skúsenostiach, dotvára ich a spontánne prispôsobuje na subjektívny obraz. Preto od detí v tomto veku nemožno očakávať pravdivé poňatia, konvenčné odpovede a správne riešenia. Svojské, často naivné porozumenia významov majú zmysluplnú hodnotu pre dieťa a reprezentujú jeho svet. Je dôležité tento objavný proces rešpektovať a vhodne podporovať.

2.1.4 Predpoklady na čítanie a písanie

Určovanie polohy:

- osôb, vecí, javov a činností v priestore (napr. v, na, nad/pod, vedľa, medzi, uprostred, proti, okolo, blízko/ďaleko, vo vnútri/vonku, vysoko/nízko, pred/za, vpravo/vľavo atď.).

Plošné orientovanie sa:

- na papieri pri kreslení a pracovnom liste (napr. v pravom/ľavom hornom rohu, v pravom/ľavom dolnom rohu, v hornej/dolnej časti, uprostred, na kraji, po čiare, po bodkách ap.),
- na obrázkoch (napr. určovanie rovnakých aj rozdielnych tvarových a farebných detailov, zaujímavých, nepravdivých aj nelogických častí, určovanie geometrických tvarov a iné),
- v knihe a na pracovnom zošite (napr. obal, umiestnenie názvu knihy, nadpisov, textov, obrázkov a ilustrácií používaním pojmov: začiatok/koniec, hore/dolu, vpravo/vľavo, nad/pod, pred/za, vpredu/vzadu, vyššie/nížšie, prvá, posledná, nasledujúca strana ap.),
- na strane knihy (príp. interaktívnej tabuli, tablete a pod.) (napr. správny smer čítania: odpredu dozadu, zľava doprava, zhora nadol).

Skúsenosti s čítaním:

- určovanie intenzity hlasitosti (*napr. odpovedaním na otázky: Ako hovorím (hovorí, hovoríš)?* používaním slov hlasno, potichu, šepkaním; pomaly, rýchlo, plynule, prerušovane, zrozumiteľne);
- rozlišovanie detailov na predmetoch, obrázkoch a tvaroch pozorovaním, hmatom aj na pracovnom liste podľa určených inštrukcií (*napr. Kde na obrázku je skrytý obrys ježka? alebo vyhľadávanie nezmyselných obrázkov v určitých situáciách, napr. chlapec na lyžiach v lete, zakvitnuté kvety v zimnej scenérii ap.*).
- rozlišovanie rozdielov medzi predmetmi, obrázkami, tvarmi, symbolmi (*napr. „Čím sú iné tieto dva kvety? Čo chýba na tomto obrázku a na tomto to je? Aký tvar má tento predmet a aký tento?“ a iné.*).
- spontánne „čítanie obrázkov“ alebo „čítanie obrázkových pojmových máp“ dieťaťom, ktoré ho vedie k produkovaniu myšlienok v súlade s obsahom a dejom, ktoré obrázok, pojmová mapa alebo ilustrácia v knihe symbolizujú;
- kreslenie a riešenie úloh na pracovných listoch podľa inštrukcií;
- uskutočňovanie činností a hier so zastupovaním konkrétnej reality symbolmi (*napr. hračkami, značkami, znakmi, piktogramami, imitáciou, kreslením, improvizáciou, rozprávaním, opisom*);
- krátkodobé zapamätanie si poradia predmetov, obrázkov, symbolov alebo série hovorených slov, viet, obsahu prečítaného, vypovedaného ap. (*napr. Bol som v zoo a videl som tam leva. Ja som bol tiež v zoo a videl som tam leva a opicu....videl som tam leva, opicu a žirafu.“ a pod. v rôznych kontextoch*);
- tvorivé riešenie jednoduchých problémov, úloh a situácií z bežného života na základe činnosti s reálnymi predmetmi a ich znázorneniami (*napr. činnosti s obrázkami, na pracovných listoch, rôznymi spôsobmi vysvetľovania riešení, napr. toto položíme sem a toto tu; urobíme to takto a bude to fungovať; nie je to dobre, musíme to inak skúsiť atď.*);
- vysvetľovanie postupnosti so súčasným vykonávaním na seba nadväzujúcich krokov činnosti (*napr. zaväzovanie šnúrky, mašle, vrkoča, usporiadanie obrázkov podľa postupnosti deja atď.*).

Pohybmi k písaniu:

- kreslenie „rytmu“ určitých tvarov a následné rytmizovanie podľa vzoru s určenými pravidlami (*napr. I – zatlieskať, O zadupkať, X – prekřížiť ruky – vzor: IIOXIOX, písmenami OEH alebo inak*);
- prstové cvičenia motivované pripodobnením k životným situáciám (*napr. prsty sa zdravia, prsty sa hrajú, spolupracujú, urobia vejár, dotýkajú sa, objímajú sa, urobia striešku, poklonia sa, hrajú na klavíri, flaute, lúskajú, klopkajú ako dážd', urobia okuliare, dotýkajú sa nosa po jednom atď.*).¹⁶

¹⁶ Viac námetov na činnosti rozvíjajúce hrubú motoriku, jemnú motoriku a laterality je dostupných v sprievodnom materiáli Intervencie.

Kreslením k písaniu:

- vyfarbovanie správnych riešení podľa inštrukcií alebo predstáv dieťaťa ap. (napr. vyfarbi šaty, vlasy..., ako sa ti páči; vyfarbi strom zelenou, obláčiky modrou a kvietky ružovou farbou atď.);
- dokresľovanie predkreslených, nedokončených alebo neúplných obrázkov, tvarov, línií, riešení, dokresľovanie chýbajúcich častí do celku (napr. bábike sukničku, psíkovi chvostík a uško atď.);
- kreslenie tvarov a prvkov písaného písma motivovanými spôsobmi (napr. čiary rôznych dĺžok a smerov, horné a dolné oblúky, horné a dolné slučky, dokresľovanie chýbajúcich častí vecí atď.);
- fiktívne písanie – hranie sa na písanie bez súvisu s konvenčným písaním (napr. napíš alebo nakresli maminke/ockovi... pozdrav k sviatku, napíš/nakresli kamarátovi blahoželanie k narodeninám ap.).

Skúsenosti s písmenami:

- kreslenie paličkových písmen A, E, F, H, I, K, L, M, N, V, Z podľa vzoru s následným pomenovaním;
- kreslenie ostatných veľkých tlačенých písmen, ak dieťa zvládne paličkové, ale podľa jeho záujmu;
- skladanie obrázka podľa predlohy, inštrukcií alebo voľne podľa predstáv dieťaťa z primeraného množstva veľkých tlačенých písmen (napr. rebrík z H, cestu z I, kvet z L, korále z O atď.);
- skladanie veľkého tlačенého písmena z rozstrihaných častí alebo abecedy podľa vzoru na princípe puzzle;
- vyhľadávanie určitého písmena v abecede;
- modelovanie tvarov jednotlivých veľkých tlačенých písmen podľa predlohy a výberu dieťaťa;
- spájanie čiarami dvoch rovnakých veľkých tlačенých písmen napísaných na rôznych častiach papiera;
- kreslenie čiar v bludisku, labirinte, aby sa spojila dvojica rovnakých písmen;
- určovanie poradia veľkého tlačенého písmena v rade abecedy (napr. prvé, druhé, tretie, štvrté, piate... desiate; prvé, posledné, predposledné, hneď pred, hneď za);
- ukladanie veľkých tlačенých písmen z abecedy na určené miesto v priestore (napr. hore, dole, vpredu, vzadu, nad, pod, pred, za, medzi, vpravo, vľavo, v rohu, v strede atď.);
- tvorenie skupín písmen orientovaním sa na ploche papiera (napr. Vpravo hore polož všetky modré písmená. Vľavo dolu polož písmená, ktoré majú oblúček. Do stredu polož paličkové písmená. Vľavo hore polož písmená, ktoré majú tri paličky. A inak.);

- zhotovovanie veľkých tlačených písmen využívaním prírodných a odpadových materiálov voľne podľa predstáv dieťaťa alebo podľa návrhu (schémy, náčrtu, predlohy) (napr. z určitých druhov stavebníc, paličiek, špagátu, kamienkov, plastelíny a iných dostupných materiálov);
- počítanie písmen v rade po jednom (môže aj v slovách, ale slová po písmenách nečíta); oddeľovanie určitého počtu písmen zo skupiny alebo tvorba skupín s počtom v obore do 10;
- určovanie, kde je viac, kde je menej alebo rovnako veľa veľkých tlačených písmen podľa zisteného počtu v dvoch skupinách (napr. do 10 písmen v skupine) počítaním, t. j. určovaním ich počtu;
- určovanie, kde je viac, kde je menej alebo rovnako veľa veľkých tlačených písmen bez určovania ich počtu;
- rozdeľovanie písmen na 2 alebo 3 skupinky s rovnakým počtom;
- písanie písmen podľa vlastného záujmu aj na tablete, pozorovanie a porovnávanie tvarov písmen.

Ukážky formulovania úloh na rozvíjanie predpokladov pre čítanie a písanie

- „Uhádneš, prosím, čo sa zmenilo?“
na zapamätanie si a hovorenie poradia vnímaných predmetov.
- „Skúsiš toto napodobniť?“
na zopakovanie poradia pohybov, napr. výskok, drep, otočka a inak.
- „Ktoré deti idú iným smerom, ako Katka?“ na upevňovanie pravo-ľavej orientácie.
- „Prosím, počúvaj poradie slov, ktoré hovorím. Poukladaj tieto predmety v takom istom poradí.“
na zdokonaľovanie sluchovej pamäti, poradia najviac piatich slov.
- „Prosím, pozri, ako je týchto deväť bodiek spojených do tvarov paličkových tlačených písmen. Skúsiš pospájať tieto bodky rovnako?“
na zdokonaľovanie zrakovej pozornosti s koordináciou pohybov.
- „Prosím, dokresli týmto kvetom chýbajúce časti.“
na rozvoj pozornosti a predstavivosti.
- „Prosím, dokresli písmeno... (napr. H alebo iné, ktoré si dieťa vyberie) tak, aby z neho vznikla vec alebo zviera.“
na rozvíjanie predstavivosti a grafomotoriky.
- „Skúsiš napísať alebo odkresliť svoje meno? Tu ti ho napíšem veľkými tlačenými písmenami.“
na rozvoj zrakovej pozornosti, predstavivosti a vizuomotoriky.

- „Skúsiš nakresliť šípky v opačnom smere?“ (napr. šípka hore (dolu), doprava (doľava), šikmo vpravo hore (šikmo vpravo dolu)
na rozvoj zrakovej pozornosti, predstavivosti a vizuomotoriky.

Vedeli ste, že...?

Činnosťami s veľkými písmenami sa dieťa môže učiť spôsobilostiam z viacerých vzdelávacích oblastí naraz. Časté činnosti s písmenami dieťaťa poskytujú skúsenosti, ktoré môže využívať v spontánnych hrách a v prehľbovaní záujmu o čítanie a písanie. Ak má v triede stabilné miesto abeceda, deti si tvary písmen môžu zapamätať aj mimovoľne.

Pár rád na záver:

- Ak má dieťa zvládnuté delenie slov na slabiky a určovanie počtu slabík v slove, následne je možné systematicky zaraďovať identifikáciu a tvorbu zvukovo podobných slov (rýmov). Akceptujú sa aj tzv. pseudoslová (napr. stolička – količka).
- Pri vymýšľaní slov pri fonematickom uvedomovaní je potrebné akceptovať všetky slovné druhy (okrem podstatných mien môžu deti vymýšľať aj prídavné mená, slovesá, zámena, príslovky a pod. začínajúce na danú hlásku).
- Aby dieťa dokázalo zmysluplne reagovať na otázky, je vhodné ich formulovať v súlade s jeho skúsenosťami, javmi a činnosťami v prostredí, v ktorom vyrastá a učí sa. Pre deti, ktoré nezažili hru na záhrade, neboli nikdy na farme, v lese alebo v parku alebo neboli nikdy mimo svojej obce, môže čítanie s odkazmi na tieto situácie pôsobiť skľučujúco. Je možné deťom pomôcť získavať potrebné skúsenosti návštevami parkov, lesov, fariem a rozšíriť ich poznatky o svete okolo nich z prvej ruky. Prostredníctvom aktivít v triede, projektov a exkurzií učiteľia upevňujú základné vedomosti detí, aby im dávali zmysel, keď sa o nich číta.
- Učiteľ vyberá také príbehy zo života, s ktorými sa deti dokážu identifikovať, ktoré zažívajú v ich bežnom živote a pomáhajú im zvládať a riešiť ich reálne životné situácie a problémy. Dôležité je pozorné a aktívne počúvanie primerane náročných a poučných príbehov so situáciami, v obsahu ktorých môže dieťa „získať návody“ na riešenie svojej situácie a svojich problémov.
- Existuje mnoho stratégií, ktorými dieťa prichádza do kontaktu s jazykom a s jeho tlačenou podobou — bez toho, aby dieťa bolo preťažované. Okrem spoločného čítania môžu byť zahrnuté napríklad kreslenie a písanie pomocou konvenčných i dieťaťom vymyslených foriem písma, písanie záznamov a „diktátov“, ktoré diktuje dieťa učiteľovi, pomoc deťom pri písaní ich vlastných príbehov, vytváranie tabuľky dochádzky alebo plánovaných úloh v triede.
- Je vhodné formulovať úlohy a otázky pre dieťa na vyšších úrovniach kognitívnej náročnosti, aby uplatňovalo myšlienkové operácie (porovnávanie, rozlišovanie, analýzu, syntézu, abstrakciu, zovšeobecňovanie).

- Vhodné je vyrobiť/mať vyrobené písmená z dreva, mäkkého PVC, z papiera a pod. Písmená z papiera je vhodné zalaminovať, aby sa dali opakovane používať. Ak sú približne 10 cm vysoké, dieťa s nimi môže ľahšie manipulovať.
- Neučiť dieťa skladať z jednotlivých písmen slová ani podľa predlohy, aby sme ho nevedli k „dvojitému čítaniu“ slov po písmenách. Nikdy neučiť dieťa čítať, pokiaľ samo neprejaví záujem o čítanie!

2.2 Rozvíjanie spôsobilostí dieťaťa pre učenie sa počítať

Počítanie:

- určovanie počtu prvkov v skupine počítaním po jednom (*napr. mincí, pohárov, tanierov a iných bežných predmetov*) a priradenie k zistenému počtu prvkov správny počet – slovne a graficky (*napr. jeden, dva, tri... = sú tu tri mince. Nakresli toľko bodiek, koľko je tu mincí, atď.; alebo oblúčikmi, krúžkami, čiarkami*);
- vytvorenie skupiny s určeným počtom prvkov počítaním (*napr. polož na tanier päť jabĺk; navleč na šnúрку šesť korálok; poukladaj do radu desať kociek alebo iných vecí do 10 počítaním*), priradenie k zistenému počtu prvkov správne číslo slovne aj graficky (*napr. jeden, dva, tri, štyri, päť... = je tu päť jabĺk. Nakresli toľko jabĺk na papier, koľko je ich na tanieri atď.*);
- určovanie počtu prvkov v skupine do 6 ohmatávaním a počítaním predmetov, ktoré dieťa nevidí (*napr. Koľko lego kociek ukrýva čarovné vrečko? Koľko panáčikov je pod šatkou? atď.*);
- určovanie počtu prvkov pre dve skupiny, kde je viac, kde je menej alebo rovnako veľa podľa zisteného počtu v skupinách do 10 prvkov v skupine, spočítavanie a odpočítavanie predmetov po ich pridaní a odobratí (*napr. ukladanie, premiestňovanie bežných vecí podľa takýchto inštrukcií; nakupovanie vecí za mince ap.*);
- pomocou určovania počtu riešenie kontextových úloh s jednou operáciou, kde sa pridáva, odoberá, dáva spolu a rozdeľuje, delenie párneho počtu prvkov skupiny na polovicu, na štvrtiny ap. Používanie číselných pojmov v bežnej komunikácii a v činnostiach (*napr. spravodlivé rozdelenie 10 jabĺk pre dve deti, aby mali rovnako atď.*).

Porovnávanie:

- porovnávanie odhadom aj meraním dvoch predmetov podľa veľkosti určeného rozmeru (*dĺžka, výška, šírka, hrúbka*), vyjadrenie výsledku stupňom prídavných mien (*dlhší, kratší, širší, nižší, užší*), uskutočnenie manipulácie s predmetmi v bežných činnostiach (*napr. dlhší a kratší chodník, šírka stola a knihy, jednotkou merania sú počty krokov, slamka ap.*);

- porovnávanie odhadom aj meraním veľkosti troch predmetov, určenie predmetu s najväčším zvoleným rozmerom, vyslovenie výsledku predponou naj- (najdlhší, najkratší, najužší, najtenší a i., *napr. Najdlhší je hnedý šál, ktorý je najkratší? Tieto nohavice sú dlhé, po členky, tieto sú kratšie, po kolená a tieto najkratšie atď.*);
- porovnávanie a triedenie predmetov podľa hmotnosti (*ľahké, ťažšie*), objemu (*napr. množstvo tekutiny v rovnakých nádobách a iné*).

Triedenie:

- triedenie predmetov a prírodnín podľa vopred daných kritérií/vlastností (*napr. má pár/nemá pár, resp. dvojicu, dvojičku; predmety a prírodniny, ktoré sa dajú ľahšie a ťažšie odfúknuť*);
- triedenie predmetov a prírodnín podľa kritérií vytvorených učiteľom alebo dieťaťom (*napr. vyrobené z dreva, plastu, textílie, skla, papiera; obalov výrobkov, napr. obaly z mliečnych výrobkov, z čokolád, z nápojov a iných dieťaťu známych produktov; podľa priehľadnosti listov a pod.*);
- triedenie mincí podľa vzhľadu, napr. 10 centov, 20 centov, 50 centov (*napr. 10 centov do modrej pokladničky, 20 centov do žltej, 50 centov do červenej ap.*).

Priradovanie:

- priradovanie objektov fyzicky v priestore podľa znaku, dávať objekty k sebe (*napr. pravá/ ľavá topánka, hľadanie párov, reverzných – tvarovo a smerovo opačných tvarov*);
- priradovanie objektov čiarami na pracovných listoch (*napr. vyfarbením, spojením čiarou, slovné alebo iným spôsobom*).

Usporiadanie:

- podľa veľkosti od najväčšieho po najmenšie a naopak; od najkratšieho po najdlhšie;
- podľa postupnosti vykonávania činností v rámci inštrukcií (*napr. Polož, prosím, vedľa seba modrú, zelenú, žltú a červenú pastelku. Priprav si, prosím, papier, štetce, farby a vodu v pohári a iné. Polož do stredu stola pracovný zošit aj pastelky a vezmi si papier a fixky. Budeme si kresliť. A iné kombinácie zmysluplného usporiadania činností, ktoré dieťa potrebuje pre učenie sa.*);
- podľa postupnosti kreslenia v rámci inštrukcií (*napr. Nakresli, prosím, postavičku tu na tomto papieri tak, ako vieš. Koho si nakreslil? V pravom hornom rohu nakresli slniečko. V ľavom hornom rohu nakresli obláčik. Vpravo od postavičky nakresli loptu. Vľavo od postavičky nakresli kvietok a strom. A iné zložené úlohy v podobe kresleného slovného „diktátu“.*);
- podľa následnosti činností v určitom postupe komentovanou činnosťou s vecami alebo obrázkami (*napr. Čo urobíme ako prvé, čo urobíme ako druhé, čo urobíme následne a čo nakoniec? – napr. pri príprave chlebíkov na desiatu alebo olovrant; pri zhotovovaní ovocného alebo zeleninového taniera; pri kupovaní jogurtu, jablák alebo iných zdravých potravín; obliekaní sa do daždivého počasia atď.*).

Posudzovanie:

- posudzovanie pravdivosti tvrdení v súvislosti s javmi a vecami, s ktorými má dieťa skúsenosti alebo s ktorými môže bezprostredne manipulovať, experimentovať a tvrdenia si vyvodzovať a overovať (napr. *Je pravda, že je tu 10 jablák? Je pravda, že túto papierovú slamku môžeme postrihať na 10 menších kusov? Je pravda, že pokrčením 10-tich papierových vreckoviek môžeme urobiť iba 8 guľôčok? Je pravda, že tento suchý konárik môžeme rozlomiť na 5 častí? ap.*).
- vyberanie z alternatív riešenia jednoduchého problému uvažovaním, overovaním a zdôvodňovaním vhodnosti ich použitia (napr. *Ktorý materiál najpevnejšie spojí listy knihy, ktorú si vyrábame? Bude to lepidlo, šnúrka navlečená do dierok alebo spinky? Aký je tvoj predpoklad? Vyskúšaj, prosím, tieto možnosti a over svoj predpoklad. Zhodnot, prosím, ktorý materiál najpevnejšie spojil listy knihy? A iné úlohy zmysluplné pre dieťa a vhodné pre učebnú situáciu.*);
- vyznačovanie, označovanie riešení úloh na pracovnom liste líniami a tvarmi (napr. *zakrúžkovaním, podčiarknutím, prečiarknutím, prejdením po vyznačenej línii, kreslenie – tenkou čiarou, hrubou čiarou, bodkovanou čiarou, čiarkovanou čiarou a iné*).

Zostrojuvanie:

- skladanie z papiera podľa nakresleného postupu (napr. *čiapka, loďka, žabka, štvorec – vreckovka, trojuholník – strecha, obdĺžnik – peňaženka a iné*) alebo podľa nápadov dieťaťa;
- vytváranie reťaze z farebných prúžkov podľa určeného pravidla radenia (napr. *žltý, modrý, červený, zelený*) alebo iných pravidiel, iných činností;
- lepenie obrázkov vystrihnutých z reklamných letákov v určitom postupe (napr. *Pri tvorbe detskej encyklopédie/knihy/leporela – výrobky z mlieka, výrobky z ovocia, zo zeleniny, z múky, z čokolády, zo semienok ap.*);
- kreslenie tvarov, obrazcov spájaním bodov (napr. *vybodkovaných obrysov zvierat, kvetov, postavičiek, objektov, spájanie bodov do geometrických tvarov – štyroch do štvorcového alebo obdĺžnikového tvaru, troch do trojuholníkového tvaru, kreslenie tvarov spájaním bodov v deväťbodovej sústave ap.*).
- kreslenie tvarov, obrazcov dokresľovaním chýbajúcich častí alebo ich polovice (napr. *½ kvetu, vázy, geometrického tvaru, stromu, domu, jablka atď.*).

Plánovanie:

- plánovanie rozvrhu činností počas dňa so zobrazením následnosti činností (napr. *prácou s bežnými vecami, obrázkami z reklamných letákov, piktogramami, ktoré symbolicky zastrešia isté činnosti*);
- plánovanie postupu cestovania alebo vychádzky (napr. *lepenie obrázkov symbolizujúcich objekty na plagát, kreslenie cesty pomedzi ne a vysvetľovanie postupu*);
- plánovanie postupu pri konštrukčných úlohách/projektoch s technickým a prírodovedným zameraním.

Ukážky formulovania úloh pre učenie sa počítať

- „Kolkokrát zatlieskame pri hovorení slova...?“ (napr. mamička...)

na určovanie počtu slabík bez stretávania sa s vizuálnou podobou slova rytmizovaním a zaznačovaním napr. oblúkmi, krúžkami, čiarkami alebo inak.
- „Spočítaj členov svojej rodiny. Koľko je vás spolu?“

na slovné alebo grafické vyjadrenie počtu.
- „Vyber dva gaštany, päť kamienkov, tri konáriky a polož ich na nakreslené krúžky. Porovnaj ich počet, prosím. Čoho je najviac? Čoho je najmenej? Ap.“
- „Nakrájaj valčeky z plastelíny na... (určený počet v obore do 10). Koľko si ich nakrájal? na počítanie pri manuálnych činnostiach ap.“
- „Prosím, pozri si poradie týchto geometrických tvarov. Skús nakresliť rovnaké tvary v takom istom poradí.“

na zdokonaľovanie zrakovej pamäti poradia najviac štyroch geometrických tvarov.
- „Zoraď, prosím, pastelky v poradí, v akom ti hovorím.“ (napr. zelená, žltá, modrá, červená)
- „Zoraď, prosím, tieto kartičky v poradí tak, že na prvej bude jedna bodka a na poslednej deväť.“
- „Uviaž, prosím, 10 uzlíkov na šnúrke a 10 na špagáte.“

na porovnávanie hrúbky uzlíkov.
- „Nakresli, prosím, cestičku, ktorou sa zajačik dostane k mrkve. Daj pozor, aby sa nedostal k vlkovi.“

na sledovanie viacerých ciest labyrintu a výber správnej.
- „Stratila sa cesta. Nakresli, prosím, (na papieri, prstom do piesku) kľukatú cestičku pre krtka a rovnú cestu pre slimáčika, aby sa dostali domov.“ (Napr. môžu kresliť aj hrubú čiaru, tenkú čiaru, bodkovanú čiaru, čiarkovanú čiaru.)
- „Rozhodni, prosím, či je to pravda: Píšeme do knihy, nie do zošita. Knihu čítame od konca po začiatok. V knihe má každá strana svoje číslo. Slová sa skladajú z písmen. Kniha z papiera má listy. Knihu, v ktorej sú napísané rozprávky, voláme rozprávková kniha. Obrázok v rozprávkovej knihe sa volá ilustrácia. Knihy si nemusíme kupovať.“ Ap.
- „Skúsiš, prosím, nakresliť kvety, ako ti budem hovoriť? Môžeš kresliť také kvety, aké sa ti páčia a aké vieš nakresliť. Do stredu papiera nakresli jeden kvet. Napravo od tohto kvetu nakresli dva kvety.“

Vedeli ste, že...?

Kreslenie rovných a krivých čiar priamo súvisí s prípravou dieťaťa na písanie, kreslenie a neskôr aj na rysovanie. Je vhodné, aby učiteľka podľa podmienok materskej školy vytvárala situácie, ktoré umožňujú dieťaťu kresliť a písať čiary aj netradične, napr. kreslenie čiar do piesku, múky, na chodník, modelovanie čiar zo špagátov, rôznych nití, ako aj v dostupnom grafickom programe, napr. v kresliacom programe RNA. Umožňuje mu kresliť otvorené, uzavreté, konkrétne, abstraktné čiary, kombinovať ich a dieťa sa učí, že uzavretou čiarou vytvára plochu, ktorú je možné vyfarbiť podľa vlastných predstáv.

Pár rád na záver:

- Používanie číselného radu v obore do 10 s pochopením čísla ako počtu prvkov akejkoľvek skupiny je vhodné spájať so známymi životnými situáciami dieťaťa a bežnými vecami.
- Vhodné je zaraďovať činnosti, ktoré dieťa vedú k zmysluplnému kresleniu podľa inštrukcií v príprave na písanie „diktátu v škole“.
- Do každej matematickej operácie možno zahrnúť činnosti na rozvíjanie finančnej gramotnosti.
- U detí s vyhranenou lateralitou pre ľavú ruku sa odporúčajú činnosti na kreslenie čiar, symbolov a grafických prvkov zľava doprava na základe učiteľom vopred vyznačeného smeru vedenia línie, napríklad šípku, umiestňovanie predmetov a obrázkov v postupnosti zľava doprava či určovanie poradia predmetov (čo je prvé, čo je posledné) a pod.
- Odporúča sa využívanie rôznorodých didaktických prostriedkov a hier, ako aj didaktických pomôcok (napr. autokorektívne karty, stolové hry a iné)¹⁷.

2.3 Rozvíjanie sociálnych zručností a emocionality

Pravidlá a inštrukcie:

- tvorenie, dodržiavanie a hodnotenie vzájomne dohodnutých pravidiel činností;
- prezentovanie skúseností zo života s dodržiavaním určitých pravidiel podľa riešenej témy;
- postupovanie podľa vopred zadaných inštrukcií v počte krokov, ktoré je dieťa schopné vykonať.

¹⁷ Viac informácií je dostupných v sprievodnom materiáli k učebným a kompenzačným pomôckam a k zabezpečeniu prístupnosti školského prostredia.

Skupinová spolupráca:

- vyjednávanie v menšej skupine o spoločnej činnosti, podriadenie sa spoločne prijatým pravidlám a požiadavkám skupiny;
- dohodovanie riešení jednoduchých problémov z bežného života (*napr. pri vzniknutom konflikte medzi deťmi, na základe obrázkového príbehu, rozprávky, pracovného listu ap.*);
- postupovanie podľa vopred zadaných inštrukcií v počte krokov, ktorým je dieťa schopné porozumieť a vykonať ich aj v spolupráci s inými osobami.

Sebaregulácia:

- podporovanie samostatnosti a koncentrácie pozornosti, aby dieťa činnosť primerane dokončilo (aj v spolupráci s inými osobami) a bolo v nej čo najúspešnejšie;
- prejavenie ochoty rešpektovať autoritu, prispôsobovať sa činnostiam a angažovať sa (*napr. niečo podať, priniesť, uložiť, upratať, navrhnúť, urobiť ap.*);
- prejavenie a pomenovanie emócií, pocitov z (ne)naplnenia potrieb, ich regulácia smerom k spoločensky prijateľnému prejavu správania (*napr. úprava správania po konflikte a iné*).

Zdvorilá komunikácia:

- vysvetľovanie významov zdvorilých slov (*napr. Prečo používame slovo...? Kedy používame slovo...? Ako inak môžeme povedať slovo ďakujem (prepáč, prosím)?*);
- hovorenie situačných poďakovaní, prosieb, ospravedlnení (*napr. Ďakujem, že si mi požičal hračku. Prepáč, že som ti zjedol jablčko. Prosím, požičiaš mi lepidlo? atď.*);

Čo?	<p>„Čo nové si sa dozvedel?“</p> <p>„Čo si dnes objavil?“</p> <p>„Čo ťa prekvapilo?“</p> <p>„Čo ťa rozosmialo?“</p> <p>„Čo bolo pre teba najľahšie?“</p> <p>„Čo bolo podľa teba najťažšie?“</p> <p>„Čo by ti pomohlo, aby si túto činnosť dokončil?“</p> <p>„Čo ešte potrebuješ dokončiť?“</p> <p>„Myslíš si, že si mohol niečo urobiť inak?“</p> <p>„Čo by si potreboval zmeniť?“</p>
O čom?	<p>„O čom sa ešte potrebuješ rozprávať?“</p> <p>„O čom si rozmýšľal, keď som čítala tento príbeh?“</p> <p>„O čom ste sa rozprávali, keď ste sa spolu hrali?“</p>
Prečo?	<p>„Ktorý smajlík najlepšie vystihuje, ako sa teraz cítiš a prečo?“</p>

	<p>„Keby bol dnešný deň rozprávkový, akou postavou by si bol a prečo?“</p> <p>„Na aké zvieratko by si sa dnes chcel podobať a prečo?“</p> <p>„Čo myslíš, prečo sa ti to (ne)podarilo?“</p> <p>„Prečo svoju prácu (hru, činnosť) takto hodnotíš?“</p>
Ako?	<p>„Povedz mi, ako si dnes spolupracoval s inými deťmi?“</p> <p>„Môžeš mi povedať viac o tom, ako si pomáhal...?“</p> <p>„Ako si spokojný s tým, čo si (u)robil?“</p> <p>„Ako si postupoval?“</p> <p>„Akú otázku by si chcel položiť mne alebo deťom?“</p> <p>„Ako si sa cítil v úlohe... (herca)?“ A iné.</p>

- hovorenie situačných pozdravov (napr. Vitaj! Dobré ráno! Dobrý deň! Ahoj! Som rád, že si prišiel! Som rád, že ťa vidím! Teším sa, že si tu! Ako sa máš? a iné prejavy pozdravov a záujmu);
- pýtanie sa a odpovedanie pri uspokojovaní vlastných potrieb (napr. Môžem ťa objat? Môžem ťa chytiť za ruku? Pôjdeš, prosím, so mnou? Kam ideme, prosím ťa? Môžem si vziať túto hračku, prosím? a iné).

Hodnotenie činností:

- aplikovanie situačného rozhodovania sa a vyjadrovanie hodnotiacich úsudkov o svojej činnosti a správaní aj iných osôb (napr. postáv z príbehov a rozprávok ap.);
- prejavenie empatie, súcitu, pochopenia pre druhých pri hodnotení;
- sebahodnotenie na základe realizovaných výchovno-vzdelávacích činností pomocou otázok:

Ukážky formulovania úloh na rozvíjanie sociálnych zručností a emocionality

- „Čo navrhuješ zlepšiť v našej triede?“
- „Robil/videl si už niečo podobné?“
- „Zažil si už niečo také?“
- „Akú rolu by si si chcel zahrať?“
- „Čo sa stane, ak...?“ „Ako by to dopadlo, keby sa stalo toto...?“ atď.
- „Čo by si urobil, keby si našiel zatúlaného psíka, ktorý patrí staršej susedke z vašej ulice?“
- „Čím by sme mohli potešiť kamaráta, ktorý je v nemocnici?“
- „Ako sa asi cítil medvedík z rozprávky, keď sa s ním ostatní nechceli hrať?“ ap.
- „Čo by mohol povedať Jakub, ak sa chce ospravedlniť?“ atď.

Vedeli ste, že...?

Výskum ukazuje, že pre rozvoj schopností, ako sú napríklad zapamätanie si inštrukcie, postupovanie podľa pokynov, filtrovanie rušivých vplyvov, sebaregulácia, prispôsobovanie sa meniacim sa pravidlám, vytrvanie v hľadaní riešení na rôzne problémy, plánovanie či spolupráca v tíme, sú dôležité najmä vzťahy, ktorých sú deti súčasťou. Zo strany dospelých je potrebné chrániť deti pred chaosom, násilím či chronicky nepriaznivými situáciami, pretože toxický stres, ktorý tieto okolnosti so sebou prinášajú, narúša mozgové prepojenia zodpovedné za exekutívne funkcie a spúšťa impulzívne správanie typu „konaj hneď, myslí neskôr“¹⁸.

Pár rád na záver:

- Na individuálny rozhovor s dieťaťom je priestor počas hier a činností podľa výberu detí, pobytu vonku aj počas popoludňajšej činnosti, odporúča sa ho čo najviac využívať.
- Oceňovaním a opisom pozitívneho správania, angažovanosti, ochoty či osobného úspechu je dieťaťu poskytovaná dôležitá spätná väzba (*napr. oceňujem, že si povedala pravdu; spočiatku si sa bál, ale nakoniec si prejavil odvahu; všimla som si, že si sa ochotne ponúkol pomôcť s... ap.*).
- Rovnako dôležitý je osobný príklad zamestnancov školy/školského zariadenia v zdvorilej a sociálne primeranej komunikácii a ohľaduplnej spolupráci. Nie všetky morálne hodnoty je možné implementovať do riadených výchovno-vzdelávacích činností, lebo väčšinu z nich má dieťa prežívať prirodzene vo vzťahoch a v spolupráci s blízkymi ľuďmi.
- Pre rozvoj sociálnych zručností detí má význam hranie rolí, rozhovory o empatickom prežívaní a správaní, pomenovávanie emócií v konkrétnych situáciách, posilňovanie sociálne žiaduceho správania, dramatizácia bežných životných situácií, objasňovanie konfliktov, vizualizácia, dohadovanie pravidiel a iné.
- Otázky, na ktoré deti odpovedajú „rýchlo a správne“, nielen v sebahodnotení, sú netvorivé. Dieťa sa nemusí nad ničím a nikým a ani nad sebou hlbšie zamýšľať. Pri otázkach s jednou správnou odpoveďou môže rozmýšľať o tom, čo má povedať, čo sa asi očakáva. Otázky, ktoré umožňujú alternatívne a rozšírené autentické odpovede dieťaťa, majú omnoho širší intelektuálny rozmer, podporujú ho v produkovanií obsažnejších myšlienok, ktoré dieťaťu dávajú zmysel. Je ochotné rozmýšľať a rozprávať sa o tom.

¹⁸ Centrum pre vývoj dieťaťa Harvardskej univerzity. 2022. V skratke: exekutívne funkcie: zručnosti potrebné pre život a učenie.

- Na webovom sídle Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu sú zverejnené¹⁹ schválené edukačné publikácie pre deti predškolského veku. Odporúčané pracovné zošity s doložkou MŠVVAŠ SR sú napríklad:
  - GOŠOVÁ, V. *Kuliferdo – Na rozvoj školskej zrelosti pre deti v materských školách: Zrakové vnímanie I, II, Grafomotorika, Rozvoj myslenia, Predmatematické predstavy, Orientácia, Sluchové vnímanie, Pozornosť (súbor pracovných zošitov)*
  - GOŠOVÁ, V., KREJČOVÁ, K., PECHANCOVÁ, J. *Kuliferdo – Grafomotorika pre deti od 4 do 7 rokov, Pracovné listy na rozvoj školskej zrelosti pre deti v materskej škole*
  - GOŠOVÁ, V., KREJČOVÁ, K., PECHANCOVÁ, J. *Kuliferdo – Grafo&Jemná motorika pre deti od 5 do 7 rokov, Pracovné listy na rozvoj školskej zrelosti pre deti v materskej škole*
  - DEMČÁKOVÁ, Ľ. *Šišidielko – Pracovný zošit pre predškolákov*
  - CHMUROVÁ, J., PETROVÁ, Z., THÚRÓCZY, K., JURICOVÁ, I., PONDELÍKOVÁ, R., DEREVJANÍKOVÁ, A., MASARYKOVÁ, D. *Škôlkar – Spoznávame, Rozprávame sa, Počítame, Skúmame, Vyrábame, Spievame a maľujeme, Hýbeme sa*
  - TOTKOVIČOVÁ, M., ŽILKOVÁ, K. *Autokorektívne kartičky z matematiky pre predškolákov*

---

¹⁹ Edičný portál MŠVVAŠ SR:

<https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fedicnyportal.iedu.sk%2FDocuments%2FShow%2F222&wdOrigin=BROWSELINK>

Literatúra

- Bednářová, J., Šmardová, V. (2007). *Diagnostika dítěte předškolního věku. Co by dítě mělo umět ve věku od 3 do 6 let*. Brno: Computer Press.
- Beňačková, R. (2022). *Odborné postupy v pedagogickej a poradenskej praxi*. Bratislava: Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie. <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2022/06/Skolska-sposobilost.pdf>
- Carlsson-Paige, N., McLaughlin, G. B., Almon, J. W. (2015). *Reading Instruction in Kindergarten: Little to Gain and Much to Lose*. The Alliance for Childhood. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED609172.pdf>
- Centrum pre vývoj dieťaťa Harvardskej univerzity. (2021). Budovanie schopností dospelých s cieľom zlepšiť výsledky detí (video) <https://developingchild.harvard.edu/translation/building-adult-capabilities-to-improve-child-outcomes-slovak-subtitles/>
- Centrum pre vývoj dieťaťa Harvardskej univerzity. (2022). 8 dôležitých informácií o vývoji detí. <https://harvardcenter.wpenginpowered.com/wp-content/uploads/2022/03/1.art-8-Things-to-Remember-About-Child-Development-SK.pdf>
- Centrum pre vývoj dieťaťa Harvardskej univerzity. (2022). V skratke: exekutívne funkcie: zručnosti potrebné pre život a učenie. <https://harvardcenter.wpenginpowered.com/wp-content/uploads/2022/03/SK-final-3.c-InBrief-Executive-Function-Skills-for-Life-and-Learning-2.pdf>
- Guziová, K. (2005). *Rozvíjajúci program pre deti v materských školách s odloženou povinnou školskou dochádzkou*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav.
- Kolektív autorov. (2011). *Metodika predprimárneho vzdelávania*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav.
- Kožík Lehotayová, B. (2022). *Rozvíjanie grafomotoriky v predškolskom veku*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave. https://www.fedu.uniba.sk/fileadmin/pdf/Sucasti/Katedry/KPPE/publikacie/B_K_Lehotayova_uc_ebnica_Rozvijanie_grafomotoriky_v_predskolskom_veku.pdf
- Lipnická, M. (2007). *Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní*. Praha: Portál
- Lipnická, M. (2009). *Počiatkové čítanie a písanie*. Prešov: Rokus.
- Lipnická, M. (2013). *Logopedická prevence v mateřské škole*. Praha: Portál.
- Lipnická, M. (2017). *Poradenská činnost učitele v mateřské škole*. Praha: Portál
- Lipnická, M. (2021). *Metodické námety na rozvoj reči detí predškolského veku*. Banská Bystrica: Písmenkové školičky pre malé detičky.
- Lipnická, M. (2022). *Pedagogické prístupy k deťom s rozmanitými potrebami*. Banská Bystrica: Písmenkové školičky pre malé detičky.
- Lipnická, M. et al. (2019). *Rozvoj jazykovej a literárnej gramotnosti v predškolskej a elementárnej pedagogike*. Banská Bystrica: Belianum.
- Lipnická, M., Šebianová, K. (2022). *Jazykové hry pre deti predškolského veku*. Banská Bystrica: Písmenkové školičky pre malé detičky.

- Mikulajová, M., Ďujčíková, O. (2001). *Tréning fonemického uvedomovania podľa D. B. Elkonina. Metodická príručka*. Bratislava: Dialóg.
- Mikulajová, M., Tokárová, O., Sümegiová, Z. (2014). *Tréning fonemického uvedomovania podľa D. B. Elkonina*. Druhé prepracované a doplnené vydanie. Bratislava: Dialóg.
- OECD. (2020). *Early Learning and Child Well-being. A Study of Five-year-Olds in England, Estonia, and the United States*. Paris: OECD Publishing. https://www.oecd-ilibrary.org/education/early-learning-and-child-well-being_3990407f-en
- Pupala, B., Vančíková, K. (2021). *Povinné predprimárne vzdelávanie: sprievodca cieľmi a obsahom*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav. <https://www.statpedu.sk/files/sk/svp/zavadzanie-isvp-ms-zs-gym/matrska-skola/metodicke-materialy/sprievodca-cielmi-obsahom.pdf>
- Šimčíková, E. (2016). *Matematika a práca s informáciami. Metodická príručka k Štátnemu vzdelávaciemu programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav. <https://www.statpedu.sk/files/sk/svp/zavadzanie-isvp-ms-zs-gym/matrska-skola/zrevidovane-matematika-na-zverejnenie.pdf>
- Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách. (2016). Bratislava: Štátny pedagogický ústav. <https://www.minedu.sk/data/att/24534.pdf>
- Tokárová, O., Mikulajová, M. (2012). Čítanie podľa Elkonina - charakteristika prístupu a opis metódy. In: *Pedagogika*. file:///C:/Users/miroslava.visnovska/Dropbox/PC/Downloads/P_1az2_2012_04_%C4%8C%C3%8DTANIE-POD%C4%BDA-E%C4%BDKONINA_Tokarova.pdf
- Vančíková, K. et al. (2022). *Dieťa s rizikovým vývinom: možnosti kompenzačnej podpory v predškolskom vzdelávaní*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav. <https://www.statpedu.sk/files/sk/svp/zavadzanie-isvp-ms-zs-gym/matrska-skola/spu-dieta-rizikovym-vyvinom-web-final.pdf>
- Višňovská, M. (2016). *Človek a spoločnosť. Metodická príručka k vzdelávacej oblasti Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav. <https://www.statpedu.sk/files/sk/svp/zavadzanie-isvp-ms-zs-gym/matrska-skola/zrevidovane-človek-spolocnost-na-zverejnenie.pdf>
- Vyhláška č. 541/2021 Z. z. o materskej škole Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR. <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2021/541/20220101>
- Zákon 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov. <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/245/20230101>
- Zápotočná, O., Petrová, Z. (2016). *Jazyk a komunikácia. Metodická príručka k vzdelávacej oblasti Štátneho vzdelávacieho programu pre predprimárne vzdelávanie v materských školách*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav. <https://www.statpedu.sk/files/sk/svp/zavadzanie-isvp-ms-zs-gym/matrska-skola/zrevidovane-jazyk-komunikacia-na-zverejnenie.pdf>